

Forfatter: Kidde, Harald

Titel: Udrag fra Jærnet

Citation: Kidde, Harald: "Jærnet", i Kidde, Harald: *Jærnet*, udg. af Knud Bjarne Gjesing ; Thomas Riis , Det Danske Sprog- og Litteraturselskab, Borgen, isamarbejde med Nyt Dansk Litteraturselskab, cop. 1990, s. 432. Onlineudgave fra Arkiv for Dansk Litteratur: <https://tekster.kb.dk/catalog/adl-texts-kidde04ny-shoot-idm140608063023552/facsimile.pdf> (tilgået 29. april 2024)

Anvendt udgave: Jærnet

- mand og digter, stammede fra en anset bjergmandslægt fra Dalarna. Hans digte blev udgivet samlet 1668 under titlen *Musa suehizianica*.
- 235 »*Åixä, äm växä, lättsä*: »Han levede glad, så længe han levede, de ord, hvorover Georg Stiernhielm ønskede sin gravskrift udformet – *Guld af Jærn, Sang af Sög*, se Elberskrift, s. 369. – *den kænste Slange*: 1. Mos. 3,15. – *magnus magisterium*: »det store mesterværk», dvs. frembringelsen af »de vises sten» el. »den røde tinctur», der skulle kunne forvandle uædle metaller til guld. – *Thomas Morus' Utopia*: se nts. 170. Navnet på den opdigtede ø-øst heryder »interstedse»
- 236 *Pactolus*: i antikken guldførende flod i Lydien. – *Victor Rydberg*: (1828-1895), forfatter og kulturhistoriker; *Fröbystaren på Östergön* blev offentliggjort i *Göteborgs handels- och sjöfartstidning* 9.1.-26.5.1857, men forfatterens navn nævntes dog først i sidste afsnit. Romanen er et indlæg for politisk og religiøs frihed. – *Naturhistorikabinetet*: samling af (besynderlige) naturgenstande.
- 237 *Sophia Brønner*: (1659-1730), forfatterinde og midtpunkt for en kreds af kunstnere. Fik pga. sin understregning af kvindens høje værdighed tilnavnet »Sappho» (jf. nts. 131)
- 238 *Peder Porse*: adelsmand, der var dømt som landflygtig fra Danmark, da han blev sat i forbindelse med mordet på Erik Gæpping. Opdagede if. overleveringen jernforekomsten i Porsberg.
- 239 *Leptit*: bjergart, der indeholder jernmalm. – *Huldre*: overnaturligt kvindeligt væsen i skove og øde bjerge. – *Drageåakke*: dukke af alruneplantens rod, der if. folketroen kunne skaffe rigdom og lykke. – *Helgøandsørens Beslutning*: se nts. 231. – *Helleflint, Gøonsten eller Dolomit*: bjergarter, der ofte forekommer sammen med malm.
- 240 *Samson*: Dom. 16,3.
- 241 *Zephyr*: egl. guden for forårsbebuderen, den milde vestenvind – *Boreas*: nordenvinden, nordenvindens barske gud. – *Fenris*: i nordisk mytologi en uhyre ulv, der ligger bundet, men slipper løs ved verdens undergang. – *Fimbul*: se nts. 205. – *Hvor er din Brød*: se nts. 132. – *kærede*: klagede, jamrede.
- 242 *Smørgåsbord*: smørebordsbord.
- 243 *Ille terrarum . . .*: »Denne (afsides) krog ler for mig fremfor alle andre i verden»
- 244 *»Fra Hødes*: eventyrskikkelse, der personificerer vinteren; desuden værner af huslige dyder. I germansk mytologi modtager hun de dodes sjæle og frigiver dem, der skal fødes, fra deres underjordiske opholdssted. – *Mosis gæd Israels Folk at drukke*, se nts. 232. – *Nattstugvær*, særlig bygning med soveværelser, især gæsteværelser
- 245 *det franske Røvelsår*: den tid, hvor den franske revolution udviklede sig til et blodbad (enten aug-sept. 1792 el. sept. 1793-juli 1794). – *en Sansarlat*: yderliggende revolutionær i den franske revolution – *Saint Antoine*: kvarter i Paris; skueplads for adskillige revolutionære uroligheder. – *Jacques le Roux*: præst og revolutionær (1752-94), fra januar til september